

वित्तीय ठळक वैशिष्ट्ये आणि अर्थसंकल्प अंदाज

ए) वित्तीय वर्ष 2015-16 करिता संक्षिप्त प्रत्यक्ष उत्पन्न आणि खर्च खालीलप्रमाणे

(रु.लाखांत)

	विद्युत पुरवठा	बस विभाग	* संपूर्ण उपक्रम
उत्पन्न	492333.71	145377.74	637711.45
खर्च	377522.10	251570.09	629092.19
(+) शिल्लक / तूट (-)	114811.61	-106192.35	8619.26

* सर्वसाधारण प्रशासनाचे उत्पन्न व खर्चाच्या हिश्यासह.

बी) वित्तीय वर्ष 2016-17 करिता उत्पन्न व खर्चाचे संक्षिप्त सुधारित अंदाज खालीलप्रमाणे आहेत.

(रु.लाखांत)

	विद्युत पुरवठा	बस विभाग	* संपूर्ण उपक्रम
उत्पन्न	452958.75	158732.25	611691.00
खर्च	350765.74	258073.72	608839.46
(+) शिल्लक / तूट (-)	102193.01	-99341.47	2851.54
वजा : कर्जाची परत फेड/एकूण संचित तूटीमध्ये समाविष्ट	-	-	40.00
(+) शिल्लक / तूट (-)	-	-	2811.54
	102193.01	-99341.47	0.00

* सर्वसाधारण प्रशासनाचे उत्पन्न व खर्चाच्या हिश्यासह.

सी) वित्तीय वर्ष 2017-18 करिता उत्पन्न व खर्चाचे संक्षिप्त अंदाज खालीलप्रमाणे दर्शविण्यात आले आहेत.

(रु.लाखांत)

	विद्युत पुरवठा	बस विभाग	*संपूर्ण उपक्रम
उत्पन्न	423211.00	@ 234397.00	657608.00
खर्च	377663.64	279944.25	657607.89
(+) शिल्लक / तूट (-)	45547.36	-45547.25	0.11
वजा : कर्जाची परत फेड/एकूण संचित तूटीमध्ये समाविष्ट			-
अधिक - मागील वर्षाची शिल्लक			1.00
वजा - महापालिका अधिनियम 460 केके(1) अनुसार किमान शिल्लक ठेवली			1.00
(+) शिल्लक / तूट (-)	45547.36	-45547.25	0.11

* सर्वसाधारण प्रशासनाचे उत्पन्न व खर्चाच्या हिश्यासह.

@ बृहन्मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, 1888 च्या कलम 134(2) मधील तरतूदीनुसार अर्थसंकल्प 'ए' मधून अर्थसंकल्प 'क' मध्ये रु.590.24 कोटी एवढ्या रकमेचे हस्तांतरण करण्यासाठी वृसठ क्र. 202 दिनांक 02.11.2017 आणि म.ठ. क्र. 1245 दिनांक 18.01.2018 नुसार तरतूद करण्यात आली.

2017-18 (अर्थसंकल्प) ची ठळक वैशिष्ट्ये

ए – विद्युत पुरवठा विभाग

३३ केव्ही नवीन संग्राही उपकेंद्र :-

२०१७-१८ या वर्षामध्ये i) एमजीएम संग्राही उपकेंद्र आणि ii) वानखेडे स्टेडियम संग्राही उपकेंद्र या ३३/११ केव्ही संग्राही उपकेंद्रात १X१६ एमव्हीए ऊर्जा रोहित्रे सुरु करण्याचे प्रस्तावित करण्यात येत आहे. त्यामुळे प्रणाली क्षमतेमध्ये ६४ एमव्हीएने वाढ होईल.

विद्यमान संग्राही उपकेंद्रामध्ये ३३ केव्ही अतिरिक्त रोहित्रे :-

२०१७-१८ या वर्षामध्ये १) लोढा क्राऊन २)सितलादेवी संग्राही उपकेंद्र आणि ३) पीएमजीपी संग्राही उपकेंद्रात १६ एमव्हीएचे अतिरिक्त ऊर्जा रोहित्रे आणि ३.२ एमव्हीएचे रोहित्रे नीश अविघ्न संग्राही उपकेंद्रात सुरु करण्याचे प्रस्तावित करण्यात येत आहे. त्यामुळे प्रणाली क्षमतेमध्ये १४४.२ एमव्हीएने वाढ होईल

३३ केव्ही क्षमतेमध्ये रुपांतर :-

२०१७-१८ या वर्षामध्ये, ३३ केव्ही क्षमतेमध्ये रुपांतर करण्याच्या कार्यक्रमांतर्गत परळ, शिवडी, माझगांव डॉक आणि कसारा संग्राही उपकेंद्र (प्रत्येकी १) येथील १० एमव्हीए, २२/११ केव्ही क्षमतेची एकूण ४ ऊर्जा रोहित्रे, १६ एमव्हीए, ३३/११ केव्ही ऊर्जा रोहित्राने बदलण्याचे प्रस्तावित करण्यात येत आहे. परिणामी, क्षमतेमध्ये २४ एमव्हीने वाढ होऊन प्रणाली विश्वासार्हतेमध्ये सुधारणा होईल आणि प्रणाली वितरण हानी कमी होण्यास मदत होईल.

विद्यमान संग्राही उपकेंद्रामधील जुने ३३/२२ केव्ही सर्किट ब्रेकर्स, व्हॅक्युम सर्किट ब्रेकर्स / एसएफ ६ सर्किट ब्रेकर्सने बदलणे :-

२०१७-१८ या वर्षामध्ये सितलादेवी (१ नग), माझगाव डॉक(१ नग), अपोलो (२ नग) आणि ग्रँट रोड (२ नग) या संग्राही उपकेंद्रातील कालबाहय झालेले सर्किट ब्रेकर्स अद्ययावत एसएफ ६ / व्हीसीबीने बदलण्याचे प्रस्तावित करण्यात येत आहे. तसेच, एलफिस्टॅन मिल संग्राही उपकेंद्रात ३३ केव्ही एआयएस बस सेक्शन स्थापित करण्याचे प्रस्तावित करण्यात येत आहे.

स्वयंचलित एरोसोल आधारित अग्नीशमन यंत्रणा :-

बॅकबे, नरिमन पॉईंट, खेतवाडी आणि डॉ.बी.ए. मार्ग या चार विद्यमान ११० केव्ही संग्राही उपकेंद्राच्या ठिकाणी ११० केव्ही केबलच्या संरक्षणाकरिता संपूर्ण फ्लडिंग स्वयंचलित कंडेन्स एरोसोल अग्नीशमन यंत्रणेची खरेदी करण्यात येणार आहे. यामुळे तळघरातील आणि वरील मजल्यावरील जीआयएस टर्मिनेशनमधील ११० केव्ही तारखंडावरील आग विझविण्याकरिता या पध्दतीचा लाभ होणार आहे. या पध्दतीचा मुख्य फायदा पर्यावरण सुसंगत, जागेची बचत आणि नगण्य देखभाल असा आहे.

अंकेक्षण पध्दत (डिजीटायझेशन) आणि वितरण जालव्यूहाची सुधारणा :-

नियोजन विभागात स्थापित केलेली अंकेक्षण योजनेच्या सबळीकरण आणि अद्ययावत करण्याचे प्रस्तावित करण्यात येत आहे. वितरण जालव्यूहाच्या वृद्धीबद्दल ३४ नवीन वितरण उपकेंद्रे कार्यान्वित करण्याचे आणि ३० किमी उच्चदाब (एचव्ही) आणि ५५ किमी निम्नदाब (एलव्ही) तारखंड वर्ष २०१७-१८ या वर्षामध्ये टाकण्याचे प्रस्तावित करण्यात येत आहे.

स्वयंचलित वितरण प्रणाली :-

विद्युत पुरवठा विभागाच्या उत्तर आणि मध्य उत्तर विभागांमधील ५५० उपकेंद्रांमध्ये तसेच तेथील दोन नियंत्रण कक्षांमध्ये स्वयंचलित वितरण प्रणाली बसविण्याचे नियोजित आहे. सन २०१७-१८ या वर्षामध्ये वरीलपैकी १८३ वितरण उपकेंद्रांमध्ये आणि दादर येथील नियंत्रण कक्षामध्ये स्वयंचलित वितरण प्रणाली कार्यान्वित करण्याचे योजिले आहे.

तसेच सर्व वितरण उपकेंद्रामध्ये एकूण ३००० अर्थ-फॉल्ट पॅसेज इंडिकेटरर्स बसविण्याचे प्रस्तावित करण्यात येत आहे, जेणेकरून, उच्चदाब तारखंडामधील दोषांची माहिती सध्या अस्तित्वात असलेल्या वितरण रोहित्र वीजमापन पध्दतीमध्ये मिळेल. सदर प्रणालीमुळे ११ केव्ही वितरण पातळीवर विद्युत पुरवठा जलदगतीने पुनःस्थापित होऊन सैफी आणि सैदी मानकांमध्ये सुधारणा होईल.

बी - बसगाड्या

बस आगारांची पुर्नःरचना / बस प्रवर्तनाकरीता एकात्मिक उपाययोजना :-

बस आगारांची पुर्नःरचना :- बस आगारातील धोकादायक स्थितीत असलेली इमारतीची जुनी बांधकामे आणि त्यांच्या दुरुस्ती आणि देखभालीचा प्रचंड खर्च लक्षात घेता हे तितकेच आवश्यक आहे. एकतर त्यांची देखभाल करणे किंवा आधुनिक पध्दतीने बसगाड्यांची देखभाल करण्याची सुविधा आणि तेथील काम करणा-या कर्मचा-यांना दर्जेदार सुविधा देण्यासहित आगारांचा पुर्नःविकास करणे.

तथापि, उपक्रमाची बिकट आर्थिक स्थिती लक्षात घेऊन ह्या सदर इमारतीची निगा राखल्यावर प्रचंड खर्च करणे कठीण झाले आहे म्हणून सद्यस्थितीत आगारांचा पुर्नःविकास करणे इष्ट आहे. पुर्नःविकासाची प्राधान्यता आणि अन्य तपशील सुध्दा उदा. महसुल खर्च, पुर्नःविकासाचे माध्यम इत्यादी ठरविण्याकरीता सल्लागार नेमण्यात आलेला असून मार्च २०१७ पर्यंत अहवाल येणे अपेक्षित आहे.

ह्या अनुषंगाने पूर्व अनुभव विचारात घेता एका आगाराच्या पुर्नःविकासाकरीता रु.१०० कोटीची तरतूद प्रस्तावित करण्यात येत आहे. पुढील तीन वर्षांमध्ये ह्या आगाराचे काम पूर्ण होईल, त्यामुळे ह्या आगाराकरीता रु.१०० कोटी इतक्या एकूण निधीची आवश्यकता असेल. (रु.२० कोटी पहिल्या वर्षाकरीता आणि रु.४० कोटी प्रत्येकी दुस-या आणि तिस-या वर्षाकरीता).

बस प्रवर्तनाकरीता एकात्मिक उपाययोजना :-

बेस्ट उपक्रमाकडे वर्तमान ३८६६ बसगाड्यांचा ताफा असून जो ५०६ बसमार्गावर २७ बसआगारातून अदमासे २०० बस टर्मिनस आणि चौक्याद्वारे प्रवर्तनात आहे. बेस्ट दैनंदिन प्रवर्तनात परिणामकारक तंत्रज्ञानाचा वापर बस प्रवाशांना खात्रीने दर्जेदार सेवा देण्याकरीता करीत आहे. ह्यामुळे दोन्ही मुलभूत साधनांच्या वापरात सुधारणा होईल. उदा. बसगाड्या आणि मनुष्यबळ.

बेस्ट' उपक्रम त्यामुळे प्रवर्तन, बसफे-या आणि बसगाड्यांच्या नियंत्रणाची कामगिरीकरीता एकात्मिक उपाययोजना सुचविण्याचे प्रस्तावित करित आहे.

हा प्रकल्प कार्यान्वित करण्याकरीता रु.२५ कोटीची गुंतवणूक आवश्यक आहे ती फक्त आर्थिक परतावाच देणार नसून सेवेचा दर्जा देखिल सुधारेल.

वरील दोन्ही प्रकल्पासाठी, महानगरपालिकेला रु.१२५ कोटीचे अनुदान सहाय्य देण्याकरीता विनंती करण्यात येत आहे.

आणिक बस आगार येथे मध्यवर्ती इंजिन पुनःस्थापन केंद्र :-

दिनांक ०२.०९.२०१५ पासून आणिक आगाराच्या शेड क्र.१ मधील इंजिन पुनःस्थापना केंद्राच्या ठिकाणी इंजिन पुनःस्थापनाचे काम सुरु करण्यात आले. सदर ९ केंद्रांपैकी वडाळा, प्रतिक्षानगर, घाटकोपर आणि देवनार आगार येथील चार इंजिन क्षेत्रिय पुनःस्थापन केंद्र पहिल्या टप्प्यामध्ये तदनंतर बंद करण्यात आली.

तसेच, सप्टेंबर २०१५ च्या शेवटच्या सप्ताहामध्ये, केवळ आणिक इंजिन पुनःस्थापन केंद्रामध्ये इंजिनाच्या पुनःस्थापनेकरिता सर्व बसगाड्या आरक्षित करण्यात आल्या. आणिक आगार येथील इंजिन पुनःस्थापन केंद्र कार्य आता नियमित करण्यात आले असून प्रत्येक महिन्यामध्ये पुनःस्थापनेकरिता सर्व इंजिन देण्याकरिता पुरेसे आहे. म्हणून ऑक्टोबर २०१५ च्या महिन्यापासून विविध आगारामधील उर्वरित ५ इंजिन क्षेत्रिक पुनःस्थापन केंद्र बंद करण्यात आली.

मध्यवर्ती इंजिन पुनःस्थापन कार्याचे फायदे पुढीलप्रमाणे आहेत :-

ए) दैनंदिन मार्गावरील प्रवर्तनामध्ये नसलेल्या बसगाड्यांची संख्या कमी करणे. यापूर्वी इंजिन पुनःस्थापन कार्याकरिता विद्यमान १ दिवसाऐवजी सरासरी २.८९ दिवसांची आवश्यकता होती. यामुळे बस प्रवर्तनामध्ये बसगाड्यांच्या उपलब्धतेमध्ये वाढ झाली.

बी) नवीन पध्दतीमध्ये, अनूक निदानामध्ये सुधारणा, त्वरित निर्णय, योग्य देखभाल आणि मनुष्यबळाचा योग्य वापर इत्यादीसारख्या दर्जात्मक बाजू दर्शविण्यात आल्या आहेत.

सी) मनुष्यबळ, सामग्री, देखभालीकरिताचा वेळ इत्यादीमध्ये बचत झाल्यामुळे उपक्रमाकरिता मध्यवर्ती इंजिन पुनःस्थापन कार्याची अंमलबजावणी लाभदायक आहे. रकमेच्या स्वरूपामध्ये सदर सर्व बचत वार्षिक रु.१.०० कोटी काढण्यात आली आहे.

जेएनएनयुआरएम (Jnnurm) एकमजली बसगाड्यांमधील प्रवाशांच्या बसण्याच्या जागेचे पुर्नआरेखन :- जेएनएनयुआरएम

(Jnnurm) एकमजली बसगाड्या आणि मिडी बसगाड्यांमधील दोन आसनांमध्ये पाय ठेवण्यासाठी अपुरी जागा असल्याबाबत प्रवाशांनी केलेल्या तक्रारींचा उपक्रमाने अभ्यास केला आणि प्रवाशांच्या बसण्याच्या जागेचे पुर्नआरेखन केले. प्रवाशांना बसण्याच्या जागेच्या नवीन रेखांकनामध्ये दोन आसनांमध्ये पाय ठेवण्यासाठीच्या जागेमध्ये पुरेशी वाढ करण्यात आली आहे. तसेच साईड पॅनल आणि बसण्याची जागा यामधील अंतर आणि दोन फ्लॅस्टिक मोल्डेड बसण्याच्या आसनांमधील अंतरसुध्दा वाढविण्यात आले आहे. ह्यामुळे प्रवाशांना मिळणा-या सुविधेमध्ये सुधारणा झाली असून,

त्याबाबत प्रवाशांकडून प्रतिसादही सकारात्मक/ उत्साहवर्धक प्राप्त झाला आहे. आसन व्यवस्थेच्या मांडणीमध्ये बदल करावयाचे म्हणजे बसगाड्यांमधील उरलेली सर्व आसने, प्रत्येक बाजुची दोन आसने कमी करुन पाय ठेवण्यास जास्त मोकळी जागा सोडून बाजुच्या मोकळ्या जागेसह आसनांची पुर्नमांडणी करण्याचे काम कोणत्याही अतिरिक्त खर्चाशिवाय करण्यात येईल. दिनांक ३०.०३.२०१६ पर्यंत ८०० बसगाड्यांपैकी, २५३ बसगाड्यांचे काम पूर्ण करण्यात आले आहे.

संगणकीकृत प्रणाली :-

सर्व विभागासाठी संगणकीकृत प्रणाली वेब आधारित क्रॉस प्लॅटफॉर्म तंत्रज्ञानमध्ये विकसित/स्थलांतरीत केली जाईल. विद्युत ग्राहक/बस प्रवासी/कर्मचारी यांच्यासाठी भ्रमणध्वनी प्रणाली (मोबाईल ॲप) विकसित केली जाईल. उपक्रमातील सर्व मुख्य ठिकाणे वेब आधारित कार्यपद्धती वापरुन एमपीएलएस कनेक्टीव्हिटी माध्यमातून जोडण्यात येईल. क्लाऊड (IaaS) सेवा वेब प्रणालीसाठी वापरण्यात येईल.

कर्मचारी प्रशासन, बस देखभाल परिवहन अभियांत्रिकी विभागाकरिता लाईन कर्मचाऱ्यांची नेमणूक, लाईन कर्मचाऱ्यांची वाहतुक विभागातील रजा पद्धती, स्थापत्य विभागातील NOR व इस्टेट विभाग वेब प्रणालीमध्ये स्थलांतरीत केले जाईल. परिवहन अभियांत्रिकी विभागातील विद्युत व बस बॅटरी विभाग, कर्मचाऱ्यांची रजा पद्धती, कोअर लेखा अर्थसंकल्प पद्धती लेखा विभागासाठी आणि विद्युत पुरवठा शाखेतील नवीन प्रकल्प व त्यांची अंमलबजावणी तसेच सध्याच्या प्रकल्पाची देखभाल संगणकीकृत करण्यात येईल. नवीन वीज मागणीपत्र, विद्युत बिलांची माहिती व तक्रार नोंदणी पद्धती मोबाईल ॲपद्वारे विकसित करण्यात येईल. संगणकीकृत दस्तऐवज व्यवस्थापन पद्धती राबविण्यात येईल.

दादर कार्यशाळा येथे मध्यवर्ती स्पिंग असेम्ब्ली विभाग :-

यापूर्वी स्पिंग असेम्ब्ली कार्याचे विकेंद्रीकरण करण्यात आले असून १२ लोहारांच्या सहकार्याने सदर कार्य ६ स्पिंग क्षेत्रिय केंद्रामध्ये पार पाडण्यात येत होते. सर्व क्षेत्रिय केंद्रामध्ये महिन्याचे अपेक्षित उत्पन्न ७५० नग होते. तथापि, ६ नगांच्या सरासरी उत्पादनाकरिता केवळ ५०० स्पिंग क्षेत्रिय केंद्र होती. दादर कार्यशाळेमधील स्पिंग विभागामध्ये स्पिंग असेम्ब्लीचे मध्यवर्तीकरण केल्यानंतर, स्पिंग उत्पादनामध्ये ५०० नगांवरुन ७०० नग एवढी वाढ झाली. पाच क्षेत्रिय केंद्र कर्मचारी (१० लोहार) वापरण्यात आले असून २ लोहारांची म्हणजे एका क्षेत्रिय केंद्रावरील कर्मचा-याची बचत करण्यात आली. मनुष्यबळाची बचत करण्याव्यतिरिक्त क्षेत्रिय केंद्रावरुन आगारामध्ये स्पिंग जमा करण्याकरिताच्या परिवहन खर्चामध्ये देखील बचत करण्यात आली.

ई-प्रसाधनगृहे :-

बसस्थानके, बसचौक्या आणि रोख भरणा केंद्रे येथे प्रवाशी/वीजग्राहक, बेस्ट कर्मचारी आणि विशेषतः महिलांकरीता ई-प्रसाधनगृहांची तरतूद करण्यात आली.

उपरोक्त नमूद ठळक वैशिष्ट्यांसहीत सन२०१७-१८ चे अर्थसंकल्प अंदाज बेस्ट समितीला सादर करण्यात आले.
